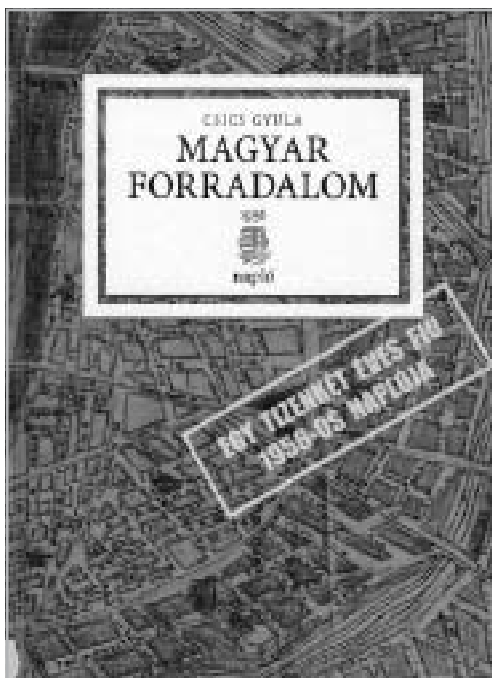

Ahogy egy tizenkét éves fiú látta

CSICS GYULA: *Magyar Forradalom 1956.*
Napló. Szerk.: Rainer M. János. Könyv- és
címlapterv: Molnár Icsu István. Budapest,
2006, 1956-os Magyar Forradalom Törté-
netének Dokumentációs és Kutató-intézete
Közalapítvány.

A szerkesztő, Rainer M. János 2004-ben Tatabányán, a Megyei Könyvtárban egy konzultáción vett részt, melynek témája az 1956-os forradalom és az azóta eltelt idő. A beszélgetés után egy idős úr lépett hozzá, bemutatkozott, és elmondta, hogy a forradalom évében naplót vezetett. S ezután átadott egy dossziét, mely a gyermekkorában feljegyzett naplóját tartalmazta. Ez a személy volt Csics Gyula, a tatabányai városi könyvtár vezetője. Az átadott dosszié gyermekírást, rajzokat, térképeket és jól ismert röplapokat tartalmazott. A feljegyzések főbb pontjai az 1956-os Blaha Lujza tér, az utca, a ház, és a rádió hírei. Az ember azt gondolná, hogy elég sokat tud ebből a nézőpontból 1956-ról, de ahogy ez tizenkét éves fiú lejegyezte, úgy tűnik még sohasem hallott róla az olvasó. Bemutatja, amit látott szüleitől, a város utcáin, a szomszédoktól, amit a barátjával megbeszél, az újságból elolvasott és a rádióból hallott, abból egy különlegesen sajátos, más számára nem tapasztalt kép áll össze. Elég elolvasni az első néhány lapot és egy különleges ajándékot kapunk, mégpedig egy nagyon okos, nagyon lelkes gyermek világát. Ez a világ pedig a forrongó 1956 világa. Csics Gyula saját ötvenhatjácát, amelyet a forradalom eseményei befolyásolnak, de a világot ő formálja mindabból, ami vele napról-napra történik. Tüntető tömegek, utcai harcok, a felnőttek elbeszélései, szövegben, rajzban, sőt térképe-

ken is megörökített séták, a fiú hegedűórája és születésnapja, a város, amit lát – és a város, amit Jancsival papíron, térképen elképzelt –, egyetlen rendszerben áll össze számára. Ezt az ötvenhatos gyermeki kozmoszt pedig egy középkor kancellista rendszeretével, pontosságával, lelkiismeretességével modern kódexbe jegyzi. Az ő belső világának rendje feltárul a napló olvasójának.

A napló két fő részre van osztva: az első rész a forradalom időszakát, 1956. október 23-tól november 22-ig jegyzi fel az eseményeket. Kiemeli többek között a diákok tüntetését, a „durrogó és puffogó” forradalmat, az új kormány megalakulását, Nagy Imre beszédét, Mindszenty hercegprímás szavait, az oroszok támadását. A séták által bevezet minket a főváros megtört arculatába: Corvin

köz, Baross utca. Személyes helyszíneket is megismerhetünk: a hegedűórát, szánkózás, karácsony és szilveszter ünnepét.

A második rész 1957. év első napjától március 15-ig közli a bemutatást. Szintén színes világ tárul elénk a kisfiú leírt meglátásából és érzéseiből. Például: a január eleji disznóvágás napján érkezett Magyarországra Hruscsov és Malenkov. A fiú viccesen mutatja be az orosz vezetőséget, de talán a legkifigurázottabb személyiségként jelenik meg a közvéleményben, s persze a fiú szemében Kádár János. Újra felcsillan a vörös csillag, s kötelező lesz oroszul tanulni. A gyermek a március 15-i nemzeti ünnepel zár, érdekesen közölve, hogy a nép ma is munkába megy, mint a többi napon.

Ötven év múlva: „Titkosítva nagypapakorig”. Ez volt a kiadandó Napló egyik címváltozata, mert megírása után csak ritkán vette kézbe az író. Nem a hatóság, nem a titkosszolgálat, nem a családja, hanem ő maga „titkosította”, nem sokkal azután, hogy befejezte az írását. 1957-ben a megtorlások időszakában teljesen világossá vált, hogy minden marad a régi rendszerben, az író tartott attól, hogy a gyermekes leírás másokat bajba hozhat. Maga mondja, hogy e naplóba az igazat, s csakis az igazat írta le gyermeki naivitással, válogatás nélkül, minden tiszta lélekkel elfogadva. Féltette, hisz életének fontos darabja volt. Semmiképpen sem szeretne volna elveszíteni azáltal, hogy rossz kezekbe kerül és hibás értelmezés, gonoszság vagy rosszindulat miatt esetleg semmissé válhat. Ez az értékes napló több mint harminc évig egy íróasztal leghátsó zugában lapult, becsomagolva, ’titkosítva’. Ez idő alatt rengeteg minden történt a napló írójával. Az iskolák elvégzése és a diploma megszerzése után egy budapesti gimnáziumba, majd Tatabányán, a műszaki könyvtárban kezdett dolgozni. Elmondása szerint tizenkét évesen fogadalmat tett, hogy a naplót addig írja, míg a szovjet csapatok el nem hagyják az országot.

(Senki nem gondolta akkor, hogy erre még harmincöt évet kell várni.) E fogadalommal ellentétben a napló már csak akkor került újra elő, mikor már a megszállók nem voltak itt. Az író reflexiójának zárása képpen leírja, hogy felmerült az, hogy adja e nevét a naplóhoz. Majd meglátjuk, mert mi történhet? Háttha ez a könyv valóban érdekel másokat is, újtárra bocsát egy új képet, vagy valami mást az 1956-os magyar forradalomról.

A kivitelezés oldaláról is érdemes megvizsgálni a kötetet: a borítón a képzeletbeli város térképe, Csics Gyula gyermekkori rajza látható, mely számomra kifejezheti a leírt időszak zűrzavaros eseményeit a kép színességével, valamint összefoglalóan elénk tárja, azon kis helyszíneket, melyeket napról-napra rögzített a papírlapokon. Az utólagos lábjegyzet elkészítése hasznos volt, így részletes és magyarázó leírást kapunk az említett környezetről, helyzetekről, egyéni meglátásokról és tapasztalatokról. Felesleges volt hozzáfűzni a kézírás nyomtatott verzióját, mert a gyermeki kézirat élményszerűbben és kézzelfoghatóbban mutatja a napló jelleget, gazdagítva azt rajzokkal és röplapokkal. A fiú kézírata olvasható, érzelmeket rejtő, minden történész és magyar ember számára kimondhatatlan érték.

Véleményem szerint a napló olvasásával feltárul egy hiteles meglátású, őszinte gyermeki világ. A könyv a jövőbeli történelem tanítás segédeszközeként szolgálhat. Esetleg történelem fakultációkon is hasznos lehet a diákok kezébe adni, mint egy kortársi beszámolót az 1956-os forradalom emlékééről, mely ma is velünk él.

Olvasásra mindenkinek ajánlom 2006-ban, a forradalom ötven éves évfordulója alkalmából.

KÖNYVES PÉTER